

Taja Gubenšek*

*Vsak zvezek drugače diši. Šolski zvezki družine
Gubenšek iz Domžal*

*Each school exercise book smells different - School exercise books
belonging to the Gubenšek family*

Izvleček

Prispevek je napisan na osnovi osnovnošolskih in gimnazijskih šolskih zvezkov štirih sester družine Gubenšek. Avtorica posebej izpostavi zvezke Kluba OZN in Esperanto krožka, ki jih je do sedaj hranila mentorica krožkov in nekdanja profesorica zemljepisa v osnovni šoli Venclja Perka Domžale, Draga Grabnar Zalar, in Kroniko 4. b razreda gimnazije Jože Plečnik v Ljubljani (Šubičeve gimnazije) iz šol. l. 1973/1974, ki sta jo v šestih zvezkih s svojimi sošolci pisali takratni dijakinja Marjana Gostinčar - Lubinič in Sonja Gubenšek - Špoljarič.

Abstract

The article presents primary and secondary school exercise books belonging to four sisters from the Gubenšek family. The author focuses particularly on: the exercise books used at a UN Club and on an Esperanto course, which were until now kept by Draga Grabnar Zalar, the mentor of these extra-curricular activities and a former geography teacher at the Vencelj Perko primary school in Domžale; and on the chronicle of class 4B at the Jože Plečnik grammar school in Ljubljana (known as Šubičeva gimnazija) from the school year 1973/74, with which the pupils Marjana Gostinčar-Lubinič and Sonja Gubenšek-Špoljarič, together with their classmates, filled six exercise books.

V zvezku, tako posebnem viru učenosti in osnovnem šolskem pripomočku, ki mu sami kot lastniki-zapisovalci določimo obseg in vsebinski pomen ter ga oblikujemo s svojo pisavo, lahko odseva veliko več kot samo snov, ki je v njem zapisana. Ko je zvezek nov in nepopisan, predstavlja res le tabulo raso in »skupek trdno sešitih, spetih (ali zlepljenih), nepopisanih listov v platnicah iz papirja ali kartona,« kot je zapisano v SSKJ.¹ A v hipu, ko je v njem popisana zadnja prazna stran, postane zvezek avtoriziran zapis določene vsebine v času in prostoru. Avtor z napisano vsebino velikokrat

* Taja J. Gubenšek, samostojna ustvarjalka v kulturi, zgod., kustodinja, stalna zunanja sodelavka Slovenskega šolskega muzeja, e-pošta: tajajg@gmail.com
Lektoriranje: Valentina Tominec.

1 SSKJ–Slovar slovenskega knjižnega jezika, DZS, Ljubljana 1994, str. 1690.

nehote razkriva še mnogo več kot le-to, posebej, če zapisovalec vsebine na te dodatne podatke celo sam opozori. Zato so zvezki upravičeno označeni kot »kompleksen vir« za raziskovanje zgodovine šolstva, vzgoje in izobraževalnega sistema. Zapisovalec vsebine tako lahko še mnogo širše razkrije preteklost, sam pa nehote postane »kronist svoje generacije«. Vsebina nekaterih zvezkov je zato lahko na eni strani odlični vir za proučevanje zgodovine vsakdanjega življenja, kot tudi političnih razmer, socialnih omrežij, (ne)urbanega življenja, jezika, modnih smernic, pop kulture ali dogodkov, ki so bili nekoč zapisani pod »šport in šah«. Pri tem pa seveda niti ni pomembno, ali imamo pred sabo šolski zvezek za matematiko, družbeno moralno vzgojo, latinščino ali morda srbohrvaščino.

Kaj je ostalo v spominu in kaj v zvezkih

Zelo dobro se spomnim svojega prvega predšolskega črtastega zvezka, kamor mi je sestra Sonja v vsako vrsto napisala črko abecede, sama pa sem potem neumorno pisala prve okorne velike tiskane črke, ki v začetku seveda niso bile nič kaj podobne lepopisu. A ko so bile po vsakdanjih vajah v zvezku »linije gladke« in je bila moja »domača učiteljica« zadovoljna, je na koncu lahko napisala samo še »Lepo!«. Zato mi kasneje, v prvem razredu, ni bilo težko ponavljati vaje, ki so mi bile že znane in je tudi v pravi šoli večkrat na koncu lista pisalo »Lepo!«. In če ni bilo nič napak, smo za delo v šoli dobili »jelenčka«,² za lične domače naloge »čebelico«, v posebnem zvezku za domače matematične naloge pa je bil žig »papige« za brez napak.

Takrat so bili tudi novi zvezki na prvi pogled dolgočasni, zato smo jih zavijali v najlepši ovojni papir, kar je pri nas doma pomenilo koledarske slike mesecev preteklega leta. Mali zvezki z oranžnimi ali modrimi platnicami so imeli na zadnji strani natisnjeno poštevanko števil do sto. Nekateri zvezkov ravno zaradi tega niso nikoli zavijali. Pri tem so nas učili, da moramo z zvezki lepo ravnati in prepovedano je bilo trgati prazne liste iz njihovih sredin. V mojem prvem razredu se je nekoč zgodilo nepredvidljivo: zvezki prav vseh osemindvajsetih učencev 1. b, ki jih je učiteljica nameravala v svojem črnem cekarju odnesti domov v pregled, so bili še prej deležni »marinade«: sošolec Rajko³ je bil tisti nadebudnež, ki je učiteljici Dori Ulčar⁴ v cekar ponesreči polil svojo malico (enolončnico). Za kazen je moral očistiti vse zvezke, nekateri pa smo morali poskrbeti za nove ovitke. Od takrat naprej šolske malice nismo več delili za katedrom.

Zakaj se nas nekateri dogodki iz časa šolanja dotaknejo bolj kot drugi, pa čeprav predstavljajo le drobtinico doživetega? Seveda so naši spomini na šolo povezani s pri-

2 Jelenček, čebelica in papiga, različni žigi, ki nam jih je učiteljica odtisnila pod uspešno napisano nalogo.

3 Rajko Hribar, sošolec iz Depale vasi.

4 Dora Ulčar, učiteljica 1. b razreda na OŠ Vencija Perka Domžale, šol. l. 1972/73.

jetnimi ali manj prijetnimi čustvi. Tako se spomnim živo rdečega napisa z nalivnim peresom »Brez naloge!«, ki mi ga je učiteljica Majda Majnik⁵ napisala v matematični delovni zvezek tistega 28. februarja v drugem razredu (letnica niti ni tako pomembna), ko sem prvič pozabila napisati domačo nalogo in dobila prvi »podpis«. Po drugi strani pa tudi pohvale v istem šolskem letu, ki sva jo bili deležni s sošolko Emo,⁶ ko sva vse leto v posebni zvezek zapisovali vremensko napoved in risali aktualna kmečka opravila ter delo na vrtu. V sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja so bile telesne kazni v šoli še precej aktualne. Čeprav smo največ zbirali in menjali značke, smo v četrtem razredu dobivali najbolj dramatične »vidle« v osnovni šoli: z rdečim nalivnim peresom nam jih je delil profesor Marijan Pavliha.⁷ Višja stopnja se je na naši osnovni šoli začela v nižjem nadstropju in peti razred so zaznamovale predvsem tri pomembne novosti: srbohrvaščina, razredničarka Ljubica Slavnić⁸ in zvezek »Leksikon«. Vanj smo poleg svojih imen pisal o svojih hobijih, razvadah in večinoma skrivnostnih simpatijah, ki so tele v mladih srcih. In kljub temu, da smo na te zvezke z zaup(a)nimi podatki zelo pazili in jih izbrancem izročali le osebno, sem ta zvezek izgubila.

V tem času sem pisala kroniko Mlajšega mladinskega pevskega zbora (zvezek se žal ni ohranil), ki ga je kot vse druge zборе na šoli vodil dragi učitelj glasbe, Jože Naraločnik.⁹ Še preden je postal moj učitelj, se je ob koncu šolskega leta, kar nekaj let zapored oglasil pri nas doma in od sestre Sonje, ki je bila tedaj že gimnazijka, odkupil knjige in zvezke za svojo leto dni mlajšo hči Danico. Zvezka za glasbeni pouk sicer nisem imela, saj je bil to privilegij tistih, ki smo peli v šolskem zboru. Za mene in gotovo prenekatero pevce šolskih pevskih zborov se je učitelj Jože Naraločnik še posebej zapisal v srce. Prijazen, vedno nasmejan, z znamenitimi brki in hojo je nad nami bdel kot kakšen drugi oče in nas opozarjal na male in večje tegobe najstniških časov in nam pomagal »ravnati hrbtenico«. Njegove ure glasbenega pouka so bile vedno zanimive, saj nam je pripovedoval zanimive zgodbe, katerih del je bil kot član znamenitega ansambla Beneški fantje, kjer je bil basist. Nepozaben je njegov smisel za humor, s katerim je opogumljal nas, odraščajoče pubertetnike, polne problemov in velikih predsodkov. Glasbenik in pedagog, predvsem pa človek, ki je bil celostno vključen v pedagoški proces in bi mirno lahko opravljal tudi delo psihologa, ki jih takrat na šolah še ni bilo. Njegov prispevek v vzgoji generacij učencev in pevcev si gotovo zasluži večjo pozornost ... »Smetana ni samo na torti, ampak jo lahko tudi poslušamo« je bil duhovit, ko nam je predvajal »Vltavo« češkega skladatelja Bedřicha Smetane.

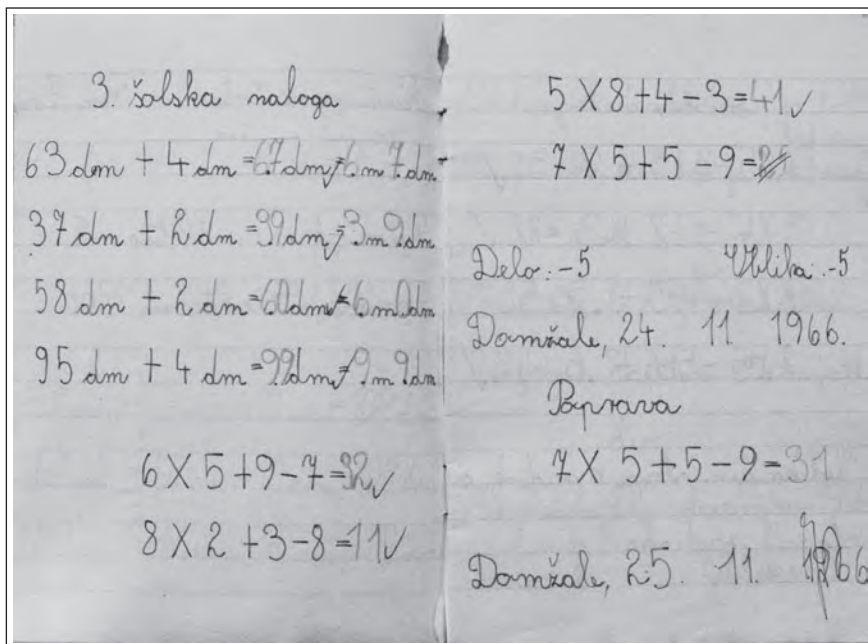
5 Majda Majnik, učiteljica 2. b razreda na OŠ Vencija Perka Domžale, šol. l. 1973/74.

6 Ema Jezernik Šter, sošolka iz Domžal.

7 Marijan Pavliha, učitelj 4. b razreda na OŠ Vencija Perka Domžale, šol. l. 1975/76.

8 Ljubica Slavnić, učiteljica srbohrvaščine, razredničarka 5. b razreda na OŠ Vencija Perka, šol. l. 1976/77.

9 Jože Naraločnik, dolgoletni zborovodja in učitelj glasbenega pouka na OŠ Vencija Perka Domžale, nekdanji basist znamenitega ansambla Beneški fantje. Bil je tudi prvi zborovodja Dekliškega pevskega zbora v Domžalah in pod njegovim mentorstvom so zbori dosegali tudi najvišja priznanja in nagrade. Bil je enkratno človek in glasbenik.

Računske šolske naloge, Irena Gubenšek, 2. a razred, OŠ Venclja Perka Domžale

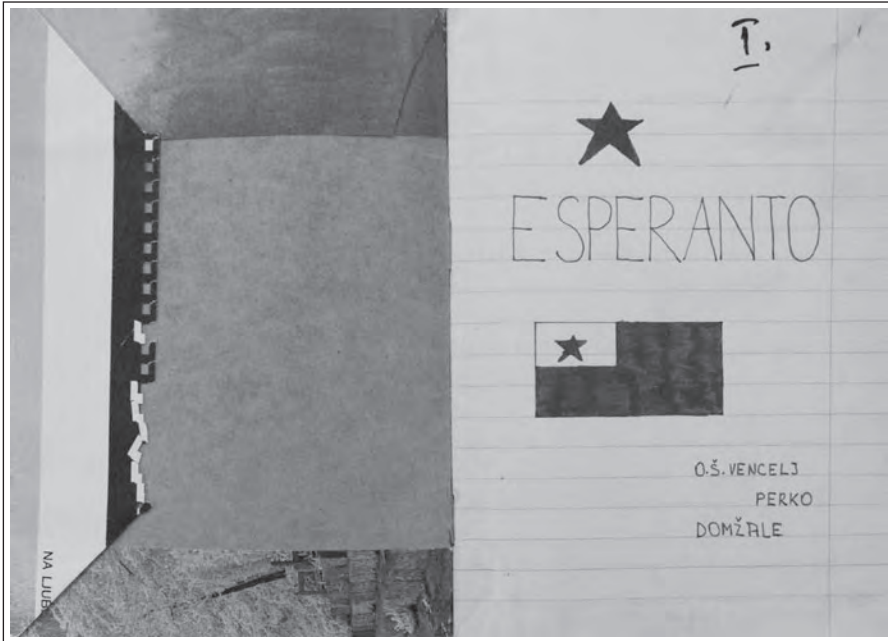
Zvezki Osnovne šole Venclja Perka Domžale

V naši družini hranimo kar nekaj šolskih zvezkov. Doma so ostali kot dediščina štirih sester, ki smo jo »ustvarjale« na Osnovni šoli Venclja Perka Domžale.¹⁰ Naša osnovnošolska obdobja so povezane z učiteljicami in učitelji v treh različnih desetletjih: šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih preteklega stoletja. In čeprav spomini na osnovnošolska leta vedno bolj bledijo, pa jih lahko ravno šolski zvezki še kako živo obudijo: na predmet in ocene, učitelja, sošolce in dogodke, povezane z vsem.

V starem, belem povoskanem ovojnem papirju, mama še vedno hrani tri zvezke moje sestre Irene iz 2. a razreda: Računske šolske naloge, Slovenske šolske naloge in Delovnik. V prvih dveh zvezkih je pod vsemi šolskimi nalogami obvezen pripis: »oblika« in »delo«. To je pomenilo, da je učenec prejel dve oceni. Če pa so učiteljice pri pregledu ugotovile kakšno napako, je bilo potrebno napisati »popravo«, ki je bila ocenjena oziroma pregledana z »vidlo«. Oba zvezka imata modre platnice in sta na zadnji strani obogatena s poštevanko števil do sto.

Delovnik je bil zvezek za »Spoznavanje narave in družbe«, v njem pa so kratki sestavki o planetih, časovnih enotah, letu, letnih časih, mesecih, dnevih in urah, o naši »ožji in širši domovini« in vseh koledarskih praznikih do novega leta. Pod napisano

¹⁰ V letu 2014 bo minilo 150 let od ustanovitve šole v Domžalah.

Esperanto krožek na OŠ Venclja Perka Domžale

nalogo je bilo potrebno napisati datum. In zadnji, ki ga je v šolskem letu 1966/67 Irena napisala v ta zvezek, je bil 13. januar 1967.¹¹

Esperanto krožek

Esperanto (E* v nadaljevanju), ta umetni mednarodni jezik je za lažje sporazumevanje pripadnikov različnih narodov leta 1887 razvil varšavski zdravnik, dr. Lazar Ludvik Zamenhof. E so se v Domžalah učili že pred drugo svetovno vojno, leta 1937, kar je zapisano tudi v šolski kroniki. Kot tečaj se je na šoli znova uveljavil leta 1960, nato pa trajal neprekinjeno od leta 1971 do 1991 kot fakultativni pouk in krožek pod mentorstvom **prof. Drage Grabnar Zalar**.¹² »Krožek je bil organiziran s soglasjem Zavoda za šolstvo in na željo staršev. Fakultativni pouk E se je pričel v 4. razredu osnovne šole in je trajal tri leta, do zaključka v šestem razredu. V sedmem in osmem razredu pa so se učenci prostovoljno vključili v esperantski krožek. Tako je pouk potekal še v

11 Dva dni kasneje, ko so se že začele zimske počitnice, se je zgodila tragedija in Irena se je smrtno ponesrečila pri sankanju.

12 Profesorica Draga Grabnar Zalar, več generacijam znana stroga, a odlična profesorica zemljepisa, zgodovine, matematike, ki je poučevala na OŠ Venclja Perka Domžale v času od 1959 do 1993 leta. Na tej šoli je bila 25 let zelo uspešna mentorica Esperantskega krožka in 20 let kluba OZN. Esperanto klub je sicer v Domžalah deloval že pred drugo svetovno vojno, leta 1937 kot esperantski tečaj, vodil pa ga je g. Damjan Vahen. Zapis prof. Drage Grabnar Zalar, hrani avtorica tega zapisa.

Kopru in Mariboru ter ponekod v Jugoslaviji in na Madžarskem, v Bolgariji in kratek čas tudi v Avstriji ... Namen učenja jezika na tak način je bil: dokazati, da je učenje E lahko dobra osnova za nadaljnje učenje tujih jezikov.«¹³

Kot je razvidno iz prvega zvezka, je učni program krožka za šolsko leto 1974/75 med drugim predvideval ponovitev slovničnih pravil, govorne vaje, predelavo lekcij iz Rakuševega učbenika Esperanto 1, dopisovanje z esperantisti iz Italije in nastop švicarske pianistke Danielle Dougan na šoli (4. 10. 1974). Od 28. do 30. marca 1975 leta je bila v Mariboru mednarodna usklajevalna konferenca za esperanto. Udeležili so se je predstavniki Avstrije, Bolgarije, Italije, Madžarske, Jugoslavije in nekaj opazovalcev iz evropskih držav. Konferenca je bila namenjena analizi rezultatov triletnih raziskav, ki so jih zbrali na Univerzi Eötvös Loránd v Budimpešti. Pri projektu je sodelovalo 23 šol v petih državah. V Sloveniji so esperanto uvedle OŠ Tone Čufar in Slava Klavora v Mariboru, OŠ Sečovlje in domžalska OŠ Venclja Perka. V treh letih se je jezika učilo skupno 118 učencev, »ki so pokazali izredno zanimanje in dobre rezultate. Iz programa pa je odstopila Avstrija, ker se njeno ministrstvo za šolstvo ni strinjalo s programom poučevanja.« Konferenca je bila sicer namenjena utrditvi položaja tega mednarodnega jezika in mu pomagala utreti uradno pot v osnovne šole do uvedbe rednega (in financiranega) predmeta. Namen uvedbe esperanta je bilo ustvariti »most zблиževanja in prijateljstva med narodi s širšo družbeno pomočjo.«¹⁴

Šolsko leto so esperantisti navadno zaključili z udeležbo na mednarodnem tabo-ru. Tako so se leta 1974 udeležili tabora v Primoštenu pri Šibeniku, ki se ga je udeležilo 90 otrok in 20 pedagogov iz Madžarske Italije in Jugoslavije. Pokrovitelj poletne šole je bila Jugoslovanska komisija UNESCO. Esperantisti so poslušali predavanja »iz družbenopolitičnih tem, področja kulture in strokovnih predmetov. Otroci so se med seboj odlično sporazumevali, brez diskriminacije kateregakoli naroda in brez uporabe kate-regakoli nacionalnega jezika, uporabljali so samo esperanto.«¹⁵

Iz poročila mentorice Drage Grabnar o delu krožka v naslednjem šol. l. 1975/76 je razvidno, da je bila za novo predsednico krožka izvoljena Vanda Klopčič. 10. junija 1976 so člani krožka sodelovali v TV oddaji: Morda vas zanima – o esperantu. Kot je bil že običaj, je krožek pri vseh akcijah tesno sodeloval s klubom OZN. Iz poročila mentorice je še razvidno, da je za začetek učenja esperanta »primeren čas pred pričet-

13 E* se odlikuje po preprosti slovnici – brez izjem in skladnosti zlogov. Besedne osnove so oblikovane iz romanskih in germanskih korenov. Glasovno prevladuje romanska jezikovna narava. Govori ga predvidoma 2 milijona ljudi po celem svetu. Iz zapiskov mentorice, hrani avtorica tega zapisa. Na generalnem zasedanju UNESCO, decembra 1954 v Montevideu, je bila soglasno sprejeta resolucija, v kateri ta najvišja organizacija za kulturo, znanost in prosveto priznava zasluge esperanta v kulturni izmenjavi v svetu. Na istem zasedanju je bila Universala Esperanto - Asocio sprejeta med posvetovalne člane UNESCO. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Esperanto>

14 Esperanto, 1974–76, zvezek I., članek v Delu pod naslovom: Esperanto si utira pot v šole, 17. marec 1975.

15 Prav tam.

kom pouka drugega tujega jezika, ker je po mnenju strokovnjakov pričetek angleščine lažji, saj učenci npr. že znajo uporabljati slovar. Poleg tega pa so učenci po treh letih učenja E imeli večji besedni zaklad kot po treh letih učenja angleščine! To so potrdili testi.«¹⁶ Za poglobljanje znanja je bil pomemben tudi mladinski časopis Juna Miko in druga mladinska literatura v esperantu. Učenci so si najraje dopisovali z vrstniki iz drugih držav in jih sami tudi obiskovali, kar je bilo organizirano možno le enkrat v času učenja jezika v osnovni šoli.

Po odhodu mentorice prof. Grabnarjeve v pokoj se »koristno učenje in praksa ne nadaljujeta, saj so sedaj druge modernejše metode moderni drugi jeziki.«¹⁷

Klub OZN

V času naše osemletke so bili zelo popularni klubi ali krožki OZN. Namen delovanje klubov je bil med mladimi širiti duh Združenih narodov, aktivnosti klubov so temeljile na izobraževanju najmlajših članov o Združenih narodih in njegovih specializiranih agencijah, o miru, človekovih in otrokovih pravicah, razvojnih vsebinah in varovanju okolja, kot tudi o drugih vsebinah, »ki članom pomagajo, da odrastejo v miroljubne, tolerantne ljudi, ki se zavedajo združenega sveta, v katerem vsi živimo. Namen krožka je, da učenci spoznajo vlogo in delo OZN v svetu in mesto SFRJ v tej organizaciji svetovnega pomena.«¹⁸ Sestanki krožka so bili vedno vsebinsko urejeni v tem zaporedju: pregled aktualnih političnih dogodkov zadnjih štirinajst dni (ki smo jih pripravljali učenci sami), obravnava dogodkov v SFRJ, obravnava posameznih dežel z ogledom diazpozitivov in razno. Vsako leto smo obeležili dan Združenih narodov in ob tem pripravili razstavo.¹⁹ Člani krožka smo aktivno sodelovali v zbiralnih in solidarnostnih akcijah, kot je bil »teden solidarnosti z ljudstvom Vietnama, Laosa, Kambodže, Palestine, Čila in juga Afrike v borbi proti imperializmu ter za neodvisnost,« ki so jo vsi narodi in narodnosti Jugoslavije »manifestativno obeležili« z nakupom znamkice za en din. V občini sta akcijo organizacijsko vodila Občinska konferenca SZDL in aktiv ZSMS.²⁰

Iz naslednjega šolskega leta 1975/76 se je v zvezku ohranilo vabilo Organizacije klubov OZN Slovenije – Centra za izdajo študijskih materialov Maribor na tridnevni seminar za mentorje klubov OZN, marksistične krožke in vodstvene kadre, ki so ga organizirali v hotelu Bellevue na Pohorju. Zadnji dan seminarja so udeleženci dopoldan odpotovali na »centralno proslavo ob 30 obletnici ustanovitve Organizacije

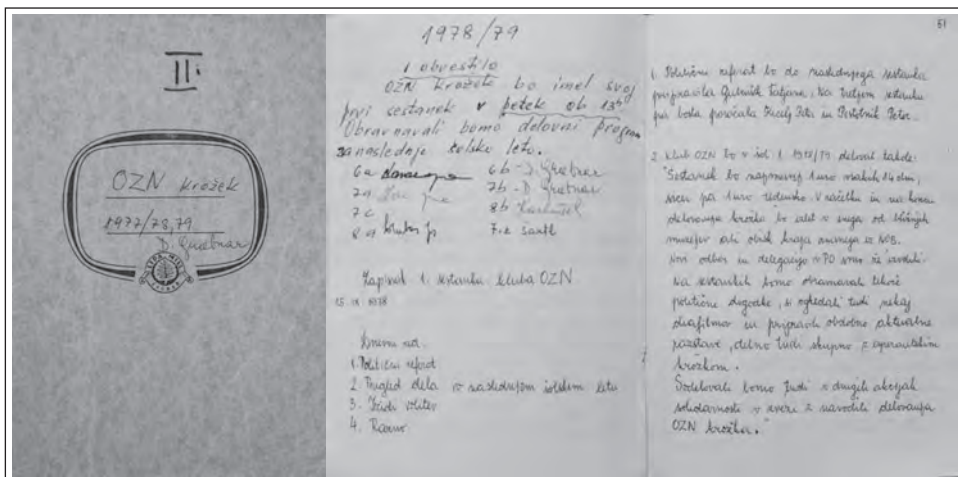
16 Esperanto krožek, poročilo mentorice, 25. 6. 1976, I. zvezek in pisna izjava mentorice, hrani avtorica prispevka.

17 Prav tam.

18 Klub OZN, OŠ Venclja Perka Domžale, I. in II. zvezek.

19 Poleg rednih aktivnosti, kot so npr. organizacija prodaje UNICEF-ovih izdelkov v klubih, kviz tekmovanja "Temeljni podatki o Združenih narodih", "Igrajmo se svet", seminarjev in poletne šole, je bilo tudi vsakoletno obeležje 24. oktobra, dneva OZN.

20 Dopis OK SZDL, 11. 12. 1974, na šoli je bilo skupno prodanih 300 znamkic.

OZN krožek na OŠ Venclja Perka Domžale, 1977–79, II. zvezek

združenih narodov.« Centralna vseslovenska proslava je bila na Koroškem.²¹

Sestanke smo imeli vsakih štirinajst dni in so bili izredno poučni in zanimivi, zato je imel izmed vseh OZN krožek navadno največ članov. V šol. letu 1977/78 je bilo v klubu OZN na osnovni šoli Venclja Perka Domžale kar 93 učencev. Posebej posrečena je bila povezava in sodelovanje OZN krožka v izvenšolskih dejavnostih. Pri teh je bil krožek navadno povezan s sodelovanjem Prometnega krožka. Tako lahko v drugem zvezku na prvi strani preberemo »obvestilo«²² o skupnem izletu za učence obeh krožkov. Na začetku šolskega leta 1977/78 so se skupaj odpravili v Begunje, Vrbo, rojstno hišo dr. Franceta Prešerna in v Čebelarški muzej v Radovljico.²³

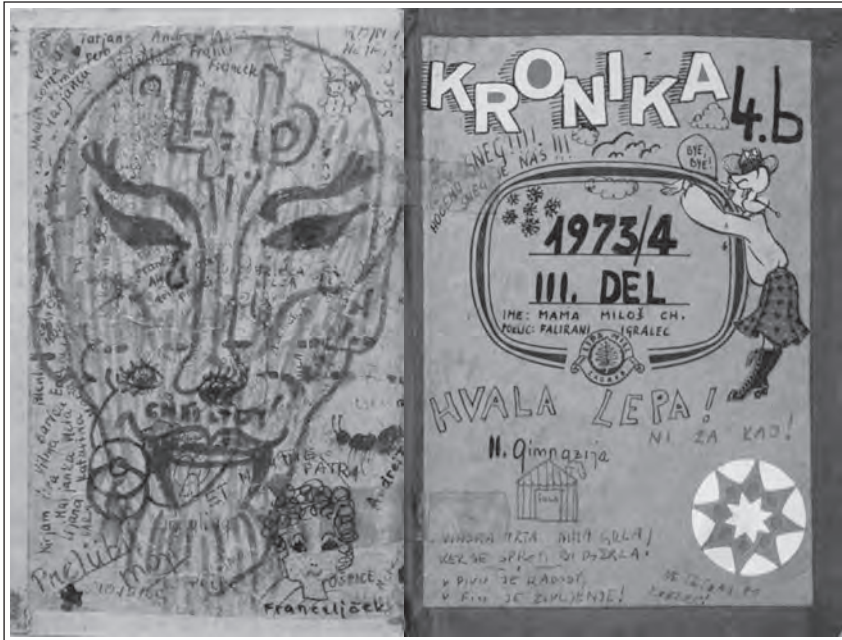
V tretjem zvezku krožka OZN, kjer so opisana dejavnost krožka v šolskem letu 1979/80, je iz zapisnika predzadnjega sestanka v tem šolskem letu razvidno, da je bil posvečen »delu tovariša Tita pri neuvrčenosti.« Mentorica krožka, prof. Grabnarjeva je prisotne seznanila o Titovih srečanjih s sekretarji Združenih narodov. Iz njenega poročila o delovanju krožka na koncu zvezka izvemo, da so imeli skupaj šestnajst sestankov, na katerih so redno prebirali »referate o političnih dogodkih doma in v svetu, ki so jih pripravili člani krožka: Gubenšek Tatjana 3x, Valjavec Petra 2x, Škrlep Cilka, Trškan Danijela, Terčelj Mateja, Kos Darja, Pergar Marjeta, Mrčun Janez in Belšak Irena pa 1x.« Na končni izlet so člani krožka odšli v Rimske toplice, za katerega je vsak udeleženec plačal 9 N din.²⁴

21 Obvestilo Občinske konference SZDL Domžale, o prodaji plakatov in znamkic, 11. 12. 1974, nalepljeno v zvezku.

22 Takim obvestilom smo navadno rekli »okrožnica«.

23 Izlet je bil zaradi 88 prijavljenih organiziran kar dve oktobrski soboti zapored, cena izleta pa je bila 35,00 N din.

24 OZN krožek, 1979/80, III. zvezek, hrani avtorica prispevka.

Naslovnica Kronike 4. b letnika Šubičeve gimnazije, šolsko leto 1973/74, III. zvezek

Kronika 4. b Šubičeve gimnazije²⁵

Osnovnošolski zvezki sestre Sonje, ki je osemletko končala leta 1970, se doma niso ohranili, v veliko veselje pa mi je, da lahko predstavim nekaj odlomkov iz kronike njenega zadnjega gimnazijskega letnika, 4. b razreda Šubičeve gimnazije, ki sta jo včasih z večjo ali manjšo vnemo svojih sošolcev v glavnem napisali s sošolko Marjano. Njuna generacija je zadnji letnik takrat imenovane II. gimnazije obiskovala v šol. I 1973/74 in pričujoči zapis oživlja prvo polletje. Kronika obsega šest zvezkov malega formata in je poleg duhovitih dnevnih zapiskov življenja izpred štirideset let, opremljena tudi s črno-belimi fotografijami vseh glavnih nastopajočih, ponekod pa so dodane tudi zgovorne ilustracije. Na prvi strani kronike, ki so jo gimnazijci začeli pisati **24. septembra 1973**, lahko preberemo:

»Danes je zelo pomemben dan. Začeli smo namreč pisati dnevnik 4. b. Obenem je danes že drugi jesenski dan. Naš razred sestavlja 32 učencev,²⁶ ki se bodo v tem

²⁵ Današnja Gimnazija Jožeta Plečnika v Ljubljani.

²⁶ 4. b so v šolskem letu 1973/74 obiskovali: Franci Avsec, Vera Barovič, Lijana Bivic, Mirjam Bratina, Eda Brajnik, Polona Berlič, Katarina Cerkovnik, Darja Curk, Jasna Dekleva, Suzana Fišer, Tatjana Furlan, Marjana Gostinčar, Sonja Gubenšek, Marjanca Janežič, Andreja Jencič, Vesna Juvan, Vilma Kokol, Alenka Kolbl, Primož Kovač, Uroš Lubej, Sonja Mehle, Radmila Milačič, Sašo Niklanovič, Marjanka Pavšer, Aleš, Pišek, Barica Pollak, Mojca Praprotnik, Franček Prijatelj, Vita Štajnar, Nataša Trtnik, Peter Vene, Meta Železnik. Kronika, 5. zvezek.

dnevniku pokazali v takšni ali drugačni luči tekom celega leta. Opisovali se bodo veseli pa tudi manj veseli ali celo žalostni trenutki našega ljubega razreda. Torej veselo na delo! Imamo 5 ur in pouk dopoldne. Dežuje in vsi smo nekako leni in zaspani. Zjutraj je Pero najavil, da je odrgnil (in to krepko) njihovega forda, ko ga je zapeljal iz garaže. V našem razredu namreč divja manija voznških izpitov in podobnega. Do sedaj ga je edina naredila Marjanca. Triumfirala pa je Nataša, ki je že trikrat padla.«

Na četrtek, četrtega oktobra 1973, so med drugim zapisali: »Zjutraj smo imeli predvojaško. Bilo je zelo prima. Đuro²⁷ je prekrasen ... Pero je že pred poukom vneto zatrjeval, da sovraži ženske, kar pa sploh ni tajnost, saj to že vsi vemo. Do kraja sem ga zživcirala, da je zaloputnil vrata in odšel ven. Prvo uro je filozofija. Pleško govori o Sokratu. Šele prva ura je, pa se mi zdi, kot bi bilo za mano že 6 ur. Saj ni čudno. Že od 9h zjutraj sem v šoli. V Ona+On sva s Sonjo videli Braca Korena, ki je bral Nedelj-skega. Pili sva kokto in še zdaj se mi cedijo sline po njej. Potem sva šli v maximarket po malico.« Zapisi v prvem delu Kronike se končajo, ko je Vita je naredila (voznški) izpit in postala sedma voznica v razredu. Na zadnji strani je skupinska fotografija razreda pred Gubčevim spomenikom. (iz ekskurzije v Stubico, petek, 9. november 1973). V tem zvezku se je ohranil izvleček iz šolskega pravilnika o vedenju učencev kot »Navodilo učencem II. gimnazije v Ljubljani o vedenju na ekskurzijah in športnih dnevih«, ki so ga morali učenci podpisati: »*Vsi učenci s podpisom potrdijo, da so prejeli ta navodila, da so se z njimi seznanili in da so soodgovorni za njihovo izvajanje.*«²⁸ Drugo pravilo še posebej opozarja na prepoved kajenja, kupovanje in uživanje alkoholnih pijač in igranje za denar.²⁹

Ravno tako je tretja točka opozarjala, da morajo skupine v času trajanja ekskurzije ali športnega dne »ostati skupaj«. In nekdo je pripisal: »Še preveč smo bili skupaj, posebno zvečer v avtobusih.«³⁰ Tekstom v zvezkih so dodane črno bele fotografije, za katere je v razredu skrbel Aleš. Platnice zvezkov so okrašene z nazornimi ilustracijami posameznega dela teksta. Tako zvemo, da je bilo geslo 4. b »L.K.Ž.V.P.K.I.S.« in samo mislimo si lahko, kaj je pomenilo ali pa kakšna je bila na primer ilustracija Alija Bute.³¹

Učili so jih takrat aktualni profesorji: Danica (Danica Podmenik), »Šuki« (Šušteršič), Đuro (Čudić Đuro), ... Zadnek, »Kastelko« (Kastelic), »mama Christof« (Miloš Christof), »Medi« (Bogomila Medved), Maja (Maja Vidmar), Matiček-Latinček (Matija Pogorelec), Jasna (Jasna Gogala), »Pleško« in »Mihelca« (Mihela Istenič).³²

14. november: Pero, »ki še sedaj ni naredil voznškega izpita«, je prebral 1. del Kronike

27 Đuro Čudić, profesor za predvojaško vzgojo.

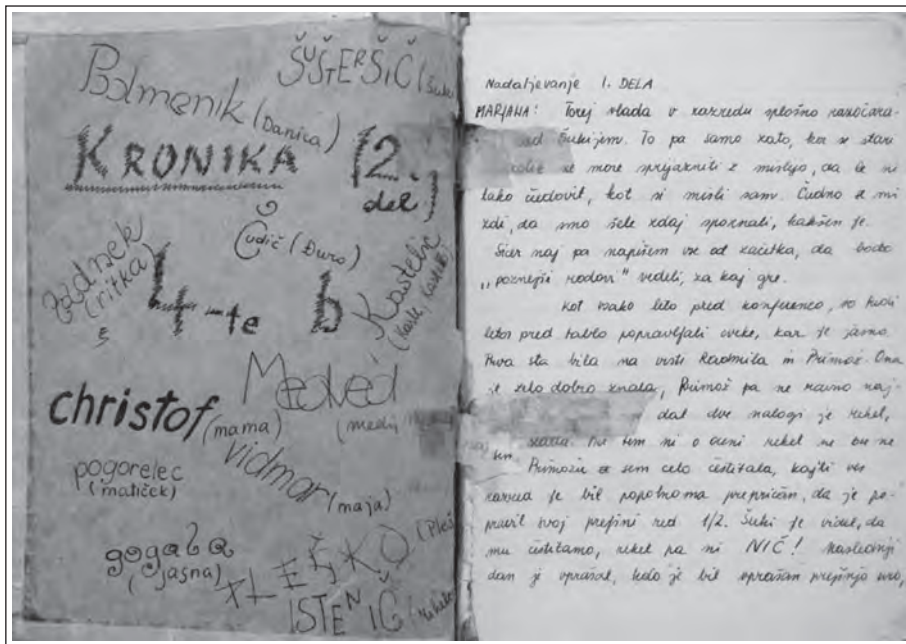
28 Navodilo učencem II. gimnazije, Kronika, 1. Zvezek.

29 Nekdo je z rdečo podčrtal besedo kajenje in pripisal: »Tega se nismo niti enkrat držali, hazardirali pa res nismo.«

30 Prav tam.

31 Zulfikar Ali Buto, pakistanski politik in predsednik Pakistana, 5. 1. 1928 - 4. 4.1979. Po neuspešni pakistansko-indijski vojni je leta 1971 postal predsednik Pakistana.

32 Profesorji 4. b Šubičeve gimnazije v šol. l. 1973/74.

Kronika 4. b letnika Šubičeve gimnazije, šolsko leto 1973/74, II. zvezek

in bi Marjano »skoraj pretepel«, ker je pisala o njegovem razbijanju forda. »Revček ubogi, kljub temu, da ima toliko proti ženskam, mu res želim, da bi končno že naredil ta prekleti izpit.«

19. decembra 1973 je Marjana napisala, da so skoraj vsi gledali nogometno tekmo in bili navdušeni, saj je Jugoslavija zmagala s 4:2. »Celo jez, ki me fuzbal ne zanima, sem tekmo gledala in navijala do nezavesti.« Sonja pa je dodala, da Aleš ni gledal nogometne »ampak košarkarsko tekmo med Olimpijo in Bosno. Olimpija je izgubila na domačem igrišču za dve piki.« Kot vsaka generacija so se tudi dijaki tega 4. b zavedali svoje pomembnosti, kar dokazuje naslednji zapis v nadaljevanju, ki je bil seveda namenjen profesorjem: »Jokali boste, ko bomo šli mi iz šole. Takega razreda ne boste več dobili!« (Profesor fizike) je namreč prepričan, da pri »šolskih« vsi od A do Ž plonkamo, da goljufamo, prišepetavamo in delamo ostale kriminalne reči. »Mi smo pa zelo pošteni! Malo plonkanja sicer je, pa kaj potem! Za mano in okoli mene se govori samo o nogometni in o košarkarski tekmi.« Marjana je dopolnila: »Pri angleščini se učimo biologijo – kako je kit dobil grlo. Seveda je zgodba čisto resnična in znanstveno dokazana,« dodala pa še utrinek: »moja stara mama je Nataši naredila rokavice in ona je dala zanjo kavo in čokolado. Čokolado sem dala za razredno skupnost in bratsko smo jo požrli. Franček je spet pojedel kar dva kosa; enega namesto Perota.«

24. december 1973, Marjana piše: »Krištof noče biti klerikalec, zato noče nikogar vprašati pesmi »Prišel čas je okrog Božiča«. Mimogrede: jutri je Božič, zato ima Pero tamašno obleko.« Z navadnim svinčnikom je Pero dopisal: »Orka potana, smrklja, Božič nima s tem nič opraviti, pač pa žeha naše mame.« ... Zvečer smo imeli

plesne vaje in smo se učili ritmični fox trot. Jenko³³ nam je kazal ene hitre plese (boogie-woogie, rock and roll in podobno). Presnet dedec, star je, ampak pleše kot hudič. Nato je malo plesal s Sonjo, ki je za eno glavo večja od njega. Vsi smo se režali, najbolj pa Sonja ... Drugače se pa kar naprej zaletavamo drug v drugega in se pohojamo.«

27. december 1973, Sonja: »Spet ta grozen dan. Imamo predvojaško, šolo in še plesne vaje ... Z Marjano sva šli v Namo po balone, ki jih ne moreva napihnuti in so smešno majhni. Šli sva tudi v Interšop in srečali interesting people (Natašo Dolenc). Zdaj sva v Riu, mene spet daje kašelj, pri sosednji mizi pa sedijo bodoči pravniki in pravijo same politične vice. Na kosilo pa čakava že približno eno uro! ... Pred poukom smo pletli kite iz krep papirja, pri plesnih vajah pa smo se učili dunajski valček. Notri smo prešvercali Sašota, ki sploh nima izkaznice.«

28. december 1973 je Andreja zapisala: »Zadnji dan pouka letos! Večina jih je prišla že eno uro prej v šolo, da so lepo okrasili razred. Pero se je kot vedno jezikovno izživljal na tablo, kjer je napisal Srečno novo leto v vseh mogočih jezikih...Nataša je prinesla hruškov liker in novoletno kiklo do tal, ki ji jo je naredila šivilja. Primož je nekaj časa muziciral, ker je namreč Uroš s seboj prinesel kitaro. Imeli smo tudi pojedino: cel kup bonbonov in celo škatlo napolitank: drugo uro nam je namreč Medvedka prinesla veliko vrečk bonbonov. Tretjo uro smo peli Lepa Anka kolo vodi in plesali v razredu kolo. Mojca je v razred prinesla nov koledar, ki že visi na steni. Po pouku smo šli v Rio, kjer se s Primožem nisva mogla zmeniti, kako gremo na Bled ... Kroniko sem zaupala Andreji, da jo vzame na Bled, kjer bo silvestrovalo kar nekaj sošolcev. Srečno novo leto 1974!«³⁴

Po silvestrovanju in posledicah »tega napornega početja«, je **3. januarja 1974** najpomembnejša novica, da je »Pero šestič naredil (vozniški) izpit! Trikrat hura!« Novi voznik pa je dopisal: » Če bo kdo kaj preveč zafrkaval, obljubim, da ne bo dolgo!«

Francoščina ni bila predmet, kjer bi kdo v razredu posebno blestel, nekateri pa so se morali za pozitivno oceno še posebej truditi, kar izvemo iz zapisa **8. januarja 1974**: »Potem, ko se je Andreja še enkrat javila francoščino in popravila (bravo!), nas Jasna³⁵ dokončno zapušča. Gre v Pariz. Dobili bomo novo, ki pa baje ni tako grozna.« In tisto sredo, osem dni kasneje, so napisali: »Zdajle čakamo novo Francozarico. Me prav zanima, kakšna bo ...« In potem ugotovitev: »Francozarca je prima. Znali spet nismo nič, budale lene. Taki brezvezniki, kot smo pri francoščini, nismo nikjer.«

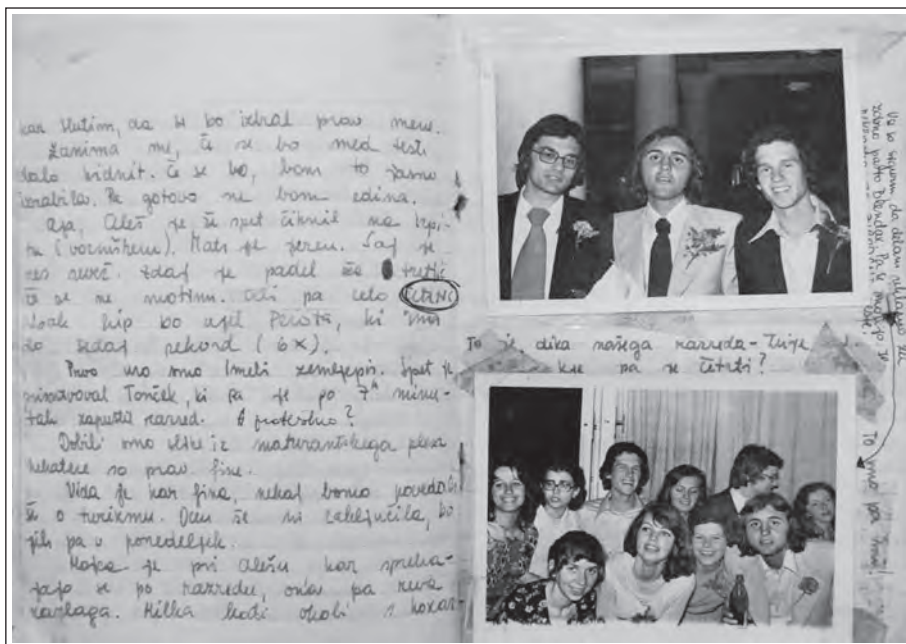
Ponedeljek, 21. januar 1974: »Še ta teden, pa bomo rešeni (spraševanja za zaključek ocen v prvem polletju). Latnček³⁶ je zaključeval. To je pacarija, namreč to, da imamo v sredo 4 ure, ko imajo vsi drugi samo 3. Pa še angleščina je ob enih. Mame mu. Drugače pa je Matic ena a, ker je zelo v redu zaključeval. Aleš je prinesel fotografije za

33 Plesni mojster Adolf Jenko. 25. avgusta 2012, ob 110. obletnici njegovega rojstva sta mu Združenje plesnih vaditeljev, učiteljev in trenerjev Slovenije in Mestna občina Ljubljana pred Kazino postavili spomenik. Doprni kip je delo akademske kiparke Mete Kastelic.

34 Prav tam.

35 Prof. francoščine Jasna Gogala.

36 Profesor za latinščino Matija Pogorelec.

Kronika 4. b letnika Šubičeve gimnazije, šolsko leto 1973/74, V. zvezek, maturantski ples, 29. maj 1974

razstavo, Uroš pa eno krasno sliko zamorke ... Profesor za fiziko je bil že spet zoprn. Seveda je spraševal. Kati se je javila, saj ji je rekel, da bo še vprašana. Pa se je kar Francoza naredil in je rekel, da se nič ne spomni, da bi kdaj rekel, da bo še vprašana. Jasno smo zagnali vik in krik in jo je vprašal. Kati je zelo dobro znala in je popravila. Poleg tega pa je imela še nove kavbojke. Vprašana je bila tudi Sonja, ki je zaradi fizike že štirinajst dni vsa histerična. Sašo se je javil za tri in mu jo ta cepec ni hotel dati samo zato, ker je šolsko pisal cvek, kljub temu, da ima prej še eno petico. Tudi Maja je zaključevala. V glavnem odmoru smo šli v Ona-On.«³⁷ Od 26. januarja do 4. februarja 1974 so sledile zimske počitnice, kronika pa je počitnikovala »tam, kjer je bilo največ bejevcev, to je na Krvavcu.« Drugo polletje se je začelo z mrzličnimi pripravami na maturo »in vse, kar je bilo pomembnega povezano z njo: maturantski ples in izlet.«

Organizirali so ga pri turistični agenciji Kompas, nad katero pa bodoči maturanti niso bili ravno navdušeni, saj so jim kar dva meseca obljubljali program in cene za Bolgarijo. »Pogovarjali smo se s tipičnim pisarniškim pezdetom, ki nam ni mogel postreči z nobeno informacijo razen tega, da lahko pridemo čez tri tedne. Lepa reč!« Končno so dobili informacijo, da »potovanje skozi Bolgarijo in Turčijo stane 350 starih jurjev. Kje naj jih pa dobimo!?!«

7. februar 1974, na koncu tretjega zvezka kronike, lahko preberemo: »V mladinski sobi smo reševali križanke Meta, Marjanca, Sonja in jaz. Sonja v Jani, me pa v Zabavniku. Pa Sonja vpraša: »Žuželka, podobna murnu?« Nato pa sama odgovori: »Kette!«³⁸

Kako se je na »Šubički« dogajalo v nadaljevanju šolskega leta 1973/74, kakšne obleke so šivilje skrojile za najpomembnejši gimnazijski ples, kam so odšli potem na maturantski izlet in koga od profesorjev so na potovanje povabili s sabo, pa v kakšnem drugem raziskovanju dogodivščin izpred štirideset let, ki so se dogajale prav v neposredni bližini stavbe Slovenskega šolskega muzeja.

Sklep

Zvezki, ki so predmet pričujočega prispevka, se časovno v glavnem nanašajo na obdobje sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Malega formata, z oranžnimi platnicami, z značilnim emblemom zagrebškega proizvajalca šolskih zvezkov,³⁹ prinašajo zapise dela učnega procesa, interesnih dejavnosti in navad vsakdanjega življenja učencev in dijakov, ki so v te zvezke pisali. Ravno ti slednji zapisi, ki se bolj nanašajo na življenje izven šolskih stavb pa so še toliko bolj dragoceni, saj bi se nezapisani zagotovo za vedno izgubili iz spomina.

Zapisane resnične zgodbe so po nastopajočih v njih večinoma še vedno aktualne in bodo za proučevanje v prihodnosti verjetno še toliko bolj, saj bo drugo leto minilo 150 let od ustanovitve šole v Domžalah, junaki 4. b Šubičeve gimnazije pa bodo praznovali štirideset let svoje mature. In ker bo drugo leto minilo tudi trideset let od mature moje generacije na Poljanski gimnaziji in ker tudi mi nismo bili »od muh«, saj so nas učili nekateri znameniti profesorji, je pred nami gotovo še veliko zanimivih zgodb, ki bodo zapisane lahko našle prostor tudi v Šolski kroniki.

Viri

Šolski zvezki Sonje, Irene, Tee in Taje J. Gubenšek, Domžale, družinska dediščina. Zvezki kluba OZN Osnovne šole Venclje Perka Domžale v šol. l. 1974–1984, I–IV, hrani avtorica prispevka.

Korespondenca Esperanto krožka od 1974 do 1993, ki je na Osnovni šoli Venclja Perka potekal pod mentorstvom prof. Drage Grabnar Zalar, hrani avtorica prispevka.

Kronika in fotografije 4. b. razreda Šubičeve (II.) gimnazije, šol.l. 1973/74 in 1974/75, I–VI, trenutno hrani avtorica prispevka, sicer v lasti Marjane Lubinič in Sonje Špoljarič.

38 Prav tam.

39 Lipa Mill, Zagreb.